

Närståendepenning

En vägledning är i första hand ett stöd för Försäkringskassans medarbetare vid ärendehandläggning och utbildning. Den innehåller en samlad information om vad som gäller på det aktuella området, uppdelat på tillämpnings- och metodstödsavsnitt.

En vägledning kan innehålla beskrivningar av

- författningsbestämmelser
- allmänna råd
- förarbeten
- rättspraxis
- JO:s beslut.

En vägledning kan även innehålla beskrivningar av hur man ska handlägga ärenden på det aktuella området och vilka metoder som då ska användas.

Vägledningarna uppdateras fortlöpande. Ändringar arbetas in i den elektroniska versionen. Den elektroniska versionen hittar du på [www.forsakringskassan.se/Om Försäkringskassan/Dina rättigheter och skyldigheter/Vägledningar och rättsliga ställningstaganden – Vägledningar](http://www.forsakringskassan.se/Om_Forsakringskassan/Dina_rattigheter_och_skyldigheter/Vagledningar_och_rattsliga_stallningstaganden_-_Vagledningar).

Du som arbetar på Försäkringskassan hittar dem också på Fia.

Upplysningar: Försäkringskassan
Avdelningen för funktionsnedsättning och
varaktigt nedsatt arbetsförmåga

Beslutad 2023-06-15

Innehåll

Förkortningar	5
Sammanfattning.....	6
Läsanvisningar	7
1 Inledning	9
1.1 Bakgrund	9
1.2 Syfte	9
1.3 Rätt till ledighet för närståendevård	9
1.4 Utvecklingen av rätten till närståendepenning	10
1.5 Utvecklingen av antalet dagar med närståendepenning.....	10
1.6 Bestämmelser om närståendepenning	11
2 Ansökan om närståendepenning	12
2.1 Ansökan	12
2.2 Ansökan behöver göras inom 3 månader	12
2.3 Samtycke från den som är sjuk.....	13
2.4 Läkarutlåtande.....	14
2.4.1 Undantag från kravet på läkarutlåtande	14
2.4.2 Metodstöd – Undantag från kravet på läkarutlåtande	15
3 Beslut	16
3.1 Avvisning	16
4 Rätten till närståendepenning.....	17
4.1 Både vårdaren och den närstående ska vara försäkrade	17
4.1.1 Vårdarens försäkring	17
4.1.2 Den närståendes försäkring	17
4.1.3 Gränsöverskridande situationer	18
4.2 Vårdaren ska "ge vård".....	18
4.3 Den närstående ska vara "svårt sjuk"	18
4.3.1 Svårt sjukt barn	19
4.4 Särskilda regler för vissa hiv-smittade	19
4.5 Vårdaren ska avstå från förvärvsarbete	20
4.6 Vården ska ges i Sverige eller ett annat EU/EES-land eller Storbritannien.....	20
4.7 Vårdaren ska vara "närstående" till den som är sjuk	20
4.8 Flera personer kan vårda, men inte samtidigt.....	21
4.9 Förmånstiden	21
5 Att avstå från förvärvsarbete i olika situationer	22
5.1 Anställda.....	22
5.2 Anställd av kommun eller region för att vårda en närstående	22
5.3 Lärare	22
5.4 Dygnsvila.....	22
5.5 Arbetslösa	22
5.5.1 Metodstöd – Avstå från a-kassa.....	24
5.6 Föräldraledig	24
5.6.1 Metodstöd – Avstå från föräldrapenning	25
5.7 Sjukersättning och steglös avräkning.....	25
6 Beräkning av närståendepenning	26
6.1 Förmånsnivåer	26
6.2 Grundläggande bestämmelser för beräkning av närståendepenning	26

6.2.1	När ska ersättningen arbetstidsberäknas respektive kalenderdagsberäknas?	27
6.3	Beräkningsunderlag	28
6.3.1	Allmänna bestämmelser	28
6.3.2	Beräkningsunderlag vid sjuklön	28
6.3.3	Beräkning för familjehemsförälder	28
6.3.4	Kalenderdagsberäknad närståendepenning	29
6.3.5	Arbetstidsberäknad närståendepenning	29
6.3.6	Jourtid.....	30
7	Samordning med utbetalning av andra förmåner	31
7.1	Samordning med andra förmåner	31
7.1.1	Ingen skyldighet att retroaktivt byta ut föräldrapenning till närståendepenning.....	31
7.1.2	Närståendepenning och partiell sjukpenning	32
7.2	Sammanträffande av förmåner vid retroaktiv utbetalning	32
7.3	Närståendepenning under tid för militärtjänstgöring, frihetsberövande m.m.	33
7.4	Utbyte vid kompensations- eller semesterledighet	33
7.5	Aktivitetsstöd	33
7.6	Studerande.....	34
7.6.1	Om den studerande behåller sin lön under studietiden	34
7.6.2	Studerande med studiemedel eller utbildningsbidrag	34
8	Rätt till ledighet för närståendevård.....	35
8.1	Rätt till ledighet.....	35
8.2	Vid arbete med steglös avräkning.....	35
	Källförteckning.....	36

Förkortningar

Förkortning	Förklaring
A-kassa	Arbetslöshetsersättning
EU	Europeiska unionen
FKAR	Försäkringskassans allmänna råd
FKFS	Försäkringskassans författningssamling
FÖD	Försäkringsöverdomstolen
Förordning 883/2004	Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 av den 29 april 2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen
Förordning 1408/71	Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 av den 14 juni 1971 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen
HFD	Högsta förvaltningsdomstolen
HIV	Humant immunbristvirus
JO	Justitieombudsmannen
NVL	Lagen (1988:1465) om ledighet för närståendevård
Prop.	Regeringens proposition
RFFS	Riksförsäkringsverkets författningssamling
RFV	Riksförsäkringsverket
RÅ	Regeringsrättens årsbok
SFB	Socialförsäkringsbalken
SGI	Sjukpenninggrundande inkomst

Sammanfattning

Denna vägledning har tagits fram för att vara ett stöd i det dagliga arbetet på Försäkringskassan. Den ska bidra till att bestämmelserna om närståendepenning i socialförsäkringsbalken (SFB) och lagen (1988:1465) om ledighet för närståendevård (NVL) tillämpas på ett riktigt sätt.

Den som har rätt till närståendepenning hen också rätt att vara ledig från sitt arbete för att vårda sin närstående.

För att ha rätt till närståendepenning måste vårdaren vara försäkrad för arbetsbaserade förmåner i den svenska socialförsäkringen. Den närstående måste vara försäkrad för antingen en bosättningsbaserad eller en arbetsbaserad förmån i den svenska socialförsäkringen. Det är SFB, EG-förordningar samt avtal med andra länder som reglerar vilka som är försäkrade i Sverige.

Vårdaren måste också avstå från förvärvsarbete för att ha rätt till närståendepenning.

En svårt sjuk person har rätt till vård av en närstående i högst 100 dagar.

Närståendepenning betalas ut med ett belopp som motsvarar vårdarens sjukpenning på normalnivå. Närståendepenning betalas ut som hel, tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels ersättning beroende på hur stor del av sin arbetstid som vårdaren behöver avstå från att arbeta.

Läsanvisningar

Denna vägledning ska vara ett stöd för Försäkringskassans medarbetare i handläggningen och vid utbildning.

Vägledningen redovisar och förklarar lagar och andra bestämmelser. Den redogör för de delar av lagens förarbeten som är särskilt viktiga för att förstå hur lagen ska tillämpas. Den redogör också för rättspraxis och för Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden.

Vägledningen innehåller också en beskrivning av hur man ska handlägga ärenden och vilka metoder som då ska användas för att åstadkomma både effektivitet och kvalitet i handläggningen. Rubriken till sådana kapitel eller avsnitt inleds med ordet Metodstöd.

Hänvisningar

I vägledningen finns hänvisningar till lagar, förordningar och föreskrifter. Det finns också hänvisningar till allmänna råd, Försäkringskassans rättsliga ställningstaganden, interna styrdokument, förarbeten, rättsfall, JO-beslut och andra vägledningar.

Sist i vägledningen finns en källförteckning som redovisar de lagar, förordningar med mera som nämns i vägledningen.

Historikbilaga

Denna vägledning har reviderats. I historikbilagan finns en kortfattad beskrivning av de sakliga ändringar som gjorts i respektive version av vägledningen. Genom att läsa historikinformationen får du en överblick över de viktigaste nyheterna i den här versionen.

Att hitta rätt i vägledningen

I vägledningen finns en innehållsförteckning. Den är placerad först och ger en översiktsskild av vägledningens kapitel och avsnitt. Med hjälp av fliken "Bokmärken" i vänsterkanten kan du navigera mellan avsnitten. Det finns också en sökfunktion för att hitta enskilda ord och begrepp.

1 Inledning

Lagen (1988:1465) om ersättning och ledighet för närståendevård (NVL), infördes den 1 juli 1989. En närstående som vårdar en svårt sjuk person i hemmet skulle ges rätt till ersättning från sjukförsäkringen och ledighet från anställning under högst 30 hela arbetsdagar. Rätten till ledighet från anställningen knöts till ersättningsrätten.

Före den 1 juli 1989 reglerades möjligheten till ledighet från förvärvsarbete för vård av närstående för vissa arbetsmarknadsområden genom kollektivavtalsbestämmelser (prop. 1987/88:176 s. 98).

NVL har från och med den 1 januari 2011 till viss del ersatts av 47 kap. i socialförsäkringsbalken (SFB). De bestämmelser som har förts över till 47 kap. SFB från NVL är de som tidigare fanns i 2–19 §§ NVL och som handlar om ersättning vid närståendevård. Bestämmelserna i 20–27 §§ som handlar om rätten till ledighet finns kvar i NVL.

1.1 Bakgrund

Innan NVL kom hade diskussioner om en generell ersättning för anhöriga för vård av sjuka i livets slutskede förts under en längre tid. År 1979 publicerades huvudbetänkandet SOU 1979:59, I livets slutskede. Betänkandet innehöll bland annat ett förslag till lag om ersättning till anhöriga för att vårda sjuka i livets slutskede. Samma år tillsattes anhörigvårdskommittén för att göra en översyn av olika frågor som gäller vård av anhöriga i hemmet m.m. År 1983 lämnade kommittén sitt slutbetänkande SOU 1983:64, Ledighet för anhörigvård. Det innehöll bland annat förslag till lagstiftning om rätt till ledighet för vård av anhörig. (Prop. 1987/88:176 s. 21f.)

1.2 Syfte

Enligt förarbetena till NVL, var syftet med en lag som ger rätt till ersättning för att vårda en svårt sjuk närstående en viktig fråga om livskvalitet. Närstående personer skulle ha möjlighet att vara tillsammans i en sådan svår situation som ett allvarligt sjukdomstillstånd innebär. För vårdaren ansågs det vara betydelsefullt att få möjlighet att vara nära den sjuke och ge det stöd och den tillsyn som hen behöver. För den sjuke ansågs det vara en viktig trygghetsfråga. Det var därför mycket angeläget att närstående till svårt sjuka fick rätt att vara lediga från förvärvsarbetet för att ge vård i vissa situationer under i första hand kortare tidsperioder.

Från rättvisesynpunkt ansågs det också vara viktigt att alla arbetstagare skulle kunna vara lediga för att vårda en svårt sjuk närstående. För att ingen skulle behöva avstå från rätten till ledighet var det nödvändigt att den förenades med ekonomisk ersättning, som borde lämnas från socialförsäkringen. (Prop. 1987/88:176, s. 99)

1.3 Rätt till ledighet för närståendevård

I och med att NVL infördes den 1 juli 1989 fick vårdare rätt att vara lediga från förvärvsarbetet under en kortare tidsperiod för att vårda en svårt sjuk närstående. Rätten till ledighet från anställningen knöts till rätten till ersättningen.

Det betyder att om en vårdare har rätt till närståendepenning har hen även rätt att vara ledig från sitt arbete för att vårda en svårt sjuk närstående. Det går inte att avtala bort eller inskränka rätten till ledighet (2 § NVL).

Om en vårdare däremot inte beviljas närståendepenning har hen enligt NVL inte heller rätt att vara ledig för att vårda en svårt sjuk närstående. Ett undantag finns, och det är när vårdaren arbetar enligt reglerna om steglös avräkning (3 § NVL). Rätt till ledighet

kan även finnas på annan grund, till exempel om vårdaren har avtalat om det med arbetsgivaren.

1.4 Utvecklingen av rätten till närståendepenning

Vård i hemmet

När NVL trädde i kraft gavs endast rätt till närståendepenning för att vårda en svårt sjuk närstående när vården utfördes i hemmet eller i någon annan enskild bostad. Enligt förarbetena skulle rätten till närståendepenning begränsas till vård situationer som ansågs särskilt angelägna. När den närstående vistades på sjukvårdsinrättningar eller ålderdomshem eller andra offentliga eller privata institutioner där personal finns tillgänglig dygnet runt ansågs det att det saknades tillräckliga skäl för rätt till närståendepenning. Det var när den närstående vårdades i eget boende som det var särskilt angeläget att en närstående fanns nära tillgänglig. (Prop. 1987/88:176, s. 100)

Vård i hemmet och på sjukhus

Den 1 juli 1992 utvidgades rätten till närståendepenning till att även omfatta när en svårt sjuk vårdades på sjukhus eller annan sjukvårdsinrättning. Ändringen innebär att den som vårdar en närstående som är svårt sjuk har rätt till ersättning för tid då hen avstår från arbete oberoende av om vården sker hemma eller vid en sjukvårdsinrättning.

Regeländringen kom med anledning av att det var svårt att förstå varför rätt till närståendepenning endast fanns när vården av en svårt sjuk närstående skedde i hemmet eller i någon annan enskild bostad men att rätten till närståendepenning upphörde när den sjukes tillstånd förvärras så att en överflyttning till sjukhus blir nödvändig. Det var också relativt vanligt att vården bedrevs på sjukhus. Utökningen av rätten till närståendepenning till vård på sjukhus eller annan institution ansågs inte innebära något avsteg från principen att en närståendes insatser ska ses som ett komplement till samhällets vårdinsatser. (Prop. 1991/92:106 s. 17)

Förmånsnivåer av närståendepenning

Den 1 januari 2018 infördes tre fjärdedels nivå utöver hel, halv och en fjärdedels nivå. Nivåerna i närståendepenning är därmed anpassade till de nivåer som finns i de andra dagessättningsförmånerna.

1.5 Utvecklingen av antalet dagar med närståendepenning

När NVL trädde i kraft den 1 juli 1989 fick den som vårdade någon som var svårt sjuk rätt till närståendepenning och ledighet från sin anställning under högst 30 dagar för varje svårt sjuk person som vårdades. Den 1 juli 1994 utökades antalet dagar med närståendepenning från 30 till 60 dagar för varje svårt sjuk person som vårdades. Den 1 januari 2010 utökades antalet dagar ytterligare till 100 dagar för varje svårt sjuk person som vårdas.

Enligt förarbetena var syftet med utökningen till 100 dagar att särskilt underlätta för närstående att vara tillsammans med en person som drabbats av ett allvarligt sjukdomstillstånd i unga år, när både den sjuke och vårdaren många gånger är förvärvsaktiva, och när den svårt sjuke dessutom har vårdnaden om yngre barn. (Prop. 2008/09:194 Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m. s. 22)

Vård till vissa hiv-smittade i 240 dagar

Den 1 juni 1993 infördes att närståendepenning kan beviljas med upp till 240 dagar för vård av en person som blivit hiv-smittad genom användning av blodprodukter inom den svenska hälso- och sjukvården. Det gäller även för vård av en person som fått en hiv-infektion av någon som blivit smittad inom den svenska hälso- och sjukvården.

Anledningen till särregleringen för hiv-smittade var enligt förarbetena att hänsyn bör tas till den mycket speciella livssituationen för dessa personer. Reglerna om vårdperiodens längd borde vara mer generösa än de gällande reglerna och ersättning för vård av en

person inom denna grupp borde därför kunna beviljas för 240 dagar. Eftersom närståendepenning normalt beviljas för dagar då vårdaren annars skulle ha förvärvsarbetat borde 240 dagar motsvara ett års vårdtid. Något krav på sjukdomens svårighetsgrad behöver inte ställas i dessa fall. (Prop. 1992/93:178 om vissa socialförsäkringsfrågor s. 29)

1.6 Bestämmelser om närståendepenning

Bestämmelser om närståendepenning finns i

- socialförsäkringsbalken.

Rekommendationer om tillämpningen av bestämmelserna om närståendepenning finns i

- Försäkringskassans allmänna råd (RAR 2010:22) om närståendepenning.

Bestämmelser om ledighet för närståendevård finns i

- lagen (1988:1465) om ledighet för närståendevård.

Bestämmelser om rätten till närståendepenning inom EU eller EES finns i

- Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen och dess tillämpningsförordning Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 987/2009
- Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen och dess tillämpningsförordning (EEG) nr 574/72
- Protokoll om samordning av de sociala trygghetssystemen som hör till det handels- och samarbetsavtal som slöts mellan EU och Storbritannien i samband med Brexit.

2 Ansökan om närståendepenning

Det här kapitlet handlar om reglerna kring ansökan, samtycke och läkarutlåtande för närståendepenning.

2.1 Ansökan

110 kap. 4 § SFB

Den som vill begära en förmån (sökanden) ska ansöka om den skriftligen. Detsamma gäller begäran om ökning av en förmån.

En ansökan om en förmån ska innehålla de uppgifter som behövs i ärendet och ska vara egenhändigt undertecknad. Uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete.

Ansökan om närståendepenning ska göras skriftligt. Den ska innehålla de uppgifter som behövs i ärendet och den ska vara undertecknad av den sökande. Uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete. Det är vårdaren som ansöker om närståendepenning och det är hen som ska styrka att den sjukes hälsotillstånd är sådant att närståendepenning kan beviljas (prop. 1987/88:176, s.117).

Det finns en blankett för ansökan, men det finns inget krav på att ansökan måste göras med blanketten. Det är ändå lämpligt att använda blanketten, eftersom det underlättar för den sökande att lämna alla nödvändiga uppgifter och minskar risken för att ansökan måste kompletteras i efterhand. Ansökan kan bara beviljas fram till och med den dag den sökande har undertecknat den.

Läs mer

Läs mer i vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken* om att uppgifter om faktiska förhållanden ska lämnas på heder och samvete.

2.2 Ansökan behöver göras inom 3 månader

47 kap. 7 § SFB

Rätten till närståendepenning går förlorad om en ansökan om denna förmån inte görs inom tre månader från den dag ersättningen avser. Detta gäller dock inte om det har funnits hinder för att göra en ansökan inom denna tid eller det finns särskilda skäl för att förmånen ändå bör lämnas.

Lag (2013:747)

Den som vill ansöka om närståendepenning måste skicka in sin ansökan inom tre månader från det datum som hen vill ha ersättning för. Om ansökan kommer in senare än tre månader från den första dagen som vårdaren vill ha närståendepenning för, kan närståendepenning bara beviljas för de dagar i anspråket som ansökts om inom tre

månader. Försäkringskassan kan dock bevilja ersättning om den sökande var förhindrad att ansöka inom denna tid eller om det finns särskilda skäl.

I förarbetena anges att när det gäller vad som ska anses utgöra hinder eller särskilda skäl bör vägledning kunna hämtas från tidigare praxis vad avser underlåtenhet att anmäla vård av svårt sjuk närstående (prop. 2012/13:169 s. 28). Den praxis som avses är tidigare praxis från FÖD gällande sen anmälan om sjukdom. När bestämmelserna om ersättning för närståendevård infördes hänvisades till rättspraxis beträffande sjukpenning och föräldrapenningförmåner (prop. 1987/88:176 s. 118).

Läs mer

Läs mer i vägledning (2015:1) *Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning* vad som kan ses som hinder och tidigare praxis från FÖD gällande särskilda skäl vid anmälan om sjukdom

2.3 Samtycke från den som är sjuk

47 kap. 3 § SFB

En försäkrad som vårdar en närstående som är svårt sjuk har rätt till närståendepenning [...], om

[...] 3. den sjuke har gett sitt samtycke till vården.

Om den sjuke på grund av sitt tillstånd inte kan ge samtycke till vården enligt första stycket 3, ska i stället detta framgå.

Den som är sjuk ska ge sitt samtycke till vården. Samtycket bör i allmänhet vara skriftligt, men i vissa undantagsfall kan Försäkringskassan även godkänna ett muntligt samtycke. Detta kan bli aktuellt när personen av olika skäl inte kan skriva sitt namn (prop. 1987/88:176 s. 118).

Om den sjuke på grund av sitt tillstånd inte kan ge sitt samtycke ska det framgå på annat sätt. En sådan uppgift kan lämnas av den behandlande läkaren, en distriktssköterska eller någon annan som känner till personens situation väl. Det ska vara medicinska skäl som hindrar den sjuke från att lämna sitt samtycke (prop. 1987/88:176, s. 101, 115 och 118).

Om den sjuke är ett barn är utgångspunkten att vårdnadshavaren ska samtycka till vården. Det beror på att vårdnadshavaren har rätt och skyldighet att bestämma i frågor som rör barnets personliga angelägenheter. Om barnet har två vårdnadshavare är huvudregeln att båda ska samtycka till vården. Om den ena vårdnadshavaren är tillfälligt förhindrad att ta del i beslut som rör vården och som inte utan olägenhet kan skjutas upp, får den andra vårdnadshavaren bestämma ensam. Det gäller dock inte om beslutet är av ingripande betydelse för barnets framtid, om inte barnets bästa uppenbarligen kräver det (6 kap. 11 och 13 §§ FB).

Enligt barnkonventionen måste alla barn ges möjlighet att vara delaktiga i stödinsatser och beslut som påverkar dem (lagen [2018:1197] om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter). Artikel 12 i barnkonventionen säger att barn och unga ska ges möjlighet att framföra och få respekt för sina åsikter i frågor som berör dem.

Läs mer

På barnombudsmannen.se finns information om barnkonventionen.

2.4 Läkarutlåtande

110 kap. 25 § SFB

Till en ansökan om närståendepenning ska det fogas ett utlåtande av en läkare som ansvarar för den sjukas vård och behandling. Utlåtandet ska innehålla uppgifter om den vårdades sjukdomstillstånd.

Kravet på läkarutlåtande gäller inte om det hos Försäkringskassan finns utredning om det som avses i första stycket och utredningen är tillräcklig för att bedöma ersättningsfrågan.

Till ansökan ska den sökande bifoga ett läkarutlåtande från den läkare som ansvarar för vård och behandling av den som är sjuk. Detta är huvudregeln. Utlåtandet ska innehålla uppgifter om personens sjukdomstillstånd.

Om det inte framgår av läkarutlåtandet att de medicinska förutsättningarna för att ha rätt till närståendepenning är uppfyllda ska Försäkringskassan när det behövs hämta in kompletterande uppgifter, till exempel genom att kontakta läkaren som har utfärdat utlåtandet (110 kap. 14 § SFB).

2.4.1 Undantag från kravet på läkarutlåtande

Det finns ett undantag från huvudregeln om krav på läkarutlåtande. Undantaget kan användas om Försäkringskassan redan har utredning om den sjukas sjukdomstillstånd och utredningen är tillräcklig för att bedöma ersättningsfrågan. Då behöver den sökande inte lämna in något läkarutlåtande (jfr prop. 1987/88:176 s. 115 och 118).

Det kan exempelvis handla om att den sjuke har avlidit. Uppgifterna får då anses tillräckliga i och med dödsfallet. En bedömning av om och i sådana fall hur länge närståendepenning kan beviljas utan läkarutlåtande i olika situationer får göras i varje enskilt fall.

En annan situation kan vara att det finns underlag från ett annat ärende om närståendepenning för samma sökande och som rör vård av samma person. Man ska alltså inte använda underlag från andra ärenden än dessa eftersom det kan innebära ett brott mot sekretessen (jfr prop. 1987/88:176 s. 118 och 28 kap. 1 § offentlighets- och sekretesslagen [2009:400]).

Underlaget ska innehålla uppgifter från den läkare som ansvarar för vård och behandling av den som är sjuk. Underlaget måste vara tillräckligt för att man ska kunna bedöma ersättningsfrågan. Det innebär att man utifrån det befintliga underlaget ska kunna bevilja eller avslå anspråket. Om man trots underlaget behöver komplettera utredningen går det alltså inte att använda undantaget.

Om det finns tillräckligt underlag för att undantaget ska kunna användas måste man också ta ställning till om man kan bedöma den närståendes samtycke utifrån underlaget. För att kunna göra det krävs att det går att dra slutsatser kring om samtycket fortfarande kan anses gälla för det nya ärendet. Detta gäller även om det framgår av läkarutlåtandet att hen inte kan lämna sitt samtycke. Att den sjuke tidigare har samtyckt till att en viss

person vårdar hen, alternativt att hen inte har kunnat lämna samtycke, betyder i sig inte att detta även gäller för det nya ärendet, utan man måste göra en bedömning i varje enskilt ärende. Man kan då behöva titta på exempelvis när samtycket lämnades i förhållande till den vård som getts enligt den nya ansökan eller varför den som är sjuk tidigare inte kunde lämna samtycke och om de omständigheterna kan antas kvarstå.

Man måste alltså ta ställning till om det medicinska underlaget i det tidigare ärendet tillsammans med utredningen i det nya ärendet är tillräckligt för att bedöma hur samtycket och den sjukets möjlighet att lämna ett sådant ser ut för den vård som ansökan gäller. Om detta inte går utan en komplettering från exempelvis den sökande eller läkare går det inte att använda undantaget.

Om undantaget inte går att använda betyder det att den sökande behöver lämna in ett läkarutlåtande för att ansökan ska vara fullständig. Läs mer om ofullständig ansökan i avsnitt 3.1.

Läs mer

Läs mer om samtyckets giltighetstid i avsnittet om fullmakt i vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*.

2.4.2 Metodstöd – Undantag från kravet på läkarutlåtande

Samma vårdare

Om en vårdare har gjort flera ansökningar om närståendepenning men det inte finns läkarutlåtande i alla ärenden, får du kopiera in läkarutlåtandet i de övriga ärendena om utlåtandet är tillräckligt för att du ska kunna bedöma ersättningsfrågan.

Om läkarutlåtandet *inte* är tillräckligt för att bedöma ersättningsfrågan får du däremot *inte* kopiera det till övriga ärenden. Då ska du i stället skicka en begäran om komplettering från det ärende där läkarutlåtandet finns. Dokumentera i övriga ärenden att du har begärt komplettering. Dokumentera även ärende-id på det ärende som du begärt komplettering ifrån.

Om det kommer in kompletterande underlag som tillsammans med övrig utredning är tillräckligt för att du ska kunna bedöma ersättningsfrågan, får du kopiera in det kompletterade underlaget i de övriga ärendena.

Flera vårdare

Om det finns flera vårdare och det saknas läkarutlåtande i någon vårdares ärende, får du *inte* kopiera in läkarutlåtandet i övriga vårdares ärenden. I dessa fall kontaktar du vårdaren och ber om ett läkarutlåtande.

Om det finns ett läkarutlåtande i alla vårdares ärenden men utlåtandet inte är tillräckligt för att du ska kunna bedöma ersättningsfrågan, skickar du komplettering till läkaren från en av vårdarnas ärende. I övriga vårdares ärenden dokumenterar du att du har begärt komplettering. Dokumentera även ärende-id på det ärende som du begärt komplettering ifrån.

När du har fått in kompletterande underlag som tillsammans med övrig utredning i ärendet är tillräcklig för att du ska kunna bedöma ersättningsfrågan, dokumenterar du informationen från det nya underlaget i övriga vårdares ärenden. Dokumentera även ärende-id på det ärende där du tagit emot det kompletterade underlaget. Du får däremot *inte* kopiera in själva underlaget i övriga vårdares ärenden.

3 Beslut

Det här kapitlet handlar om beslut i ärenden om närståendepenning.

Förvaltningslagens regler om beslut gäller för de beslut som Försäkringskassan fattar. Men även socialförsäkringsbalken innehåller regler om beslut som Försäkringskassan fattar, och dessa har företrädare framför förvaltningslagens regler (4 § FL).

Försäkringskassan måste alltid fatta ett beslut om en enskild har ansökt om en förmån. Det gäller även om den enskilde ansökt om en annan förmån för samma tid som hen har gjort anspråk på närståendepenning, oavsett om den andra förmånen har beviljats eller inte. Beslutet kan vara att bevilja, avslå, avskryva eller avvisa ansökan. Beslutet kan också vara en kombination, till exempel att ansökan beviljas för en viss period och avslås för en annan period.

Läs mer

Läs mer om beslut i vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*

3.1 Avvisning

Det finns situationer när Försäkringskassan ska avvisa en ansökan. Det gäller när

- ansökan har stora formella brister
- ansökan är ofullständig
- sakfrågan har prövats tidigare
- frågan är under prövning i domstol.

Läs mer

Läs mer om avvisning när ansökan är ofullständig eller har stora formella brister i vägledning (2004:7) *Förvaltningsrätt i praktiken*.

I vägledning (2001:7) *Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut* kan du läsa mer om när sakfrågan redan prövats eller är under prövning i domstol.

För att en ansökan om närståendepenning ska vara fullständig ska den sökande som huvudregel bifoga ett läkarutlåtande (se 110 kap. 25 § första stycket SFB). Om det saknas läkarutlåtande är ansökan ofullständig.

Det finns undantag från kravet på att den sökande måste lämna in ett läkarutlåtande (se 110 kap. 25 § andra stycket SFB). Om undantaget kan användas betyder det att ansökan kan vara fullständig trots att det saknas läkarutlåtande. Ansökan ska då inte avvisas av det skälet. Man behöver därför ta ställning till om undantaget kan användas innan man kan avvisa en ansökan med hänvisning till att det saknas ett läkarutlåtande.

Läs mer om kravet på läkarutlåtande och när undantaget kan användas i avsnitt 2.4.

4 Rätten till närståendepenning

Det här kapitlet handlar om vilka villkor som behöver vara uppfyllda för att vårdaren ska ha rätt till närståendepenning.

4.1 Både vårdaren och den närstående ska vara försäkrade

Både vårdaren och den närstående ska vara försäkrade för att vårdaren ska ha rätt till närståendepenning.

Läs mer

I vägledning (2017:1) *Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal* finns övergripande information. Där kan du bland annat läsa om

- vad arbetsbaserade och bosättningsbaserade förmåner är, och hur man avgör om en person är försäkrad för sådana förmåner
 - vad som gäller vid gränsöverskridande situationer, det vill säga när två eller fler länder är involverade
 - vad det innebär att förmånerna ingår i sakområdet för Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004.
-

4.1.1 Vårdarens försäkring

47 kap. 3 § SFB

En försäkrad som vårdar en närstående som är svårt sjuk har rätt till närståendepenning [...]

6 kap. 6 § SFB

Den som arbetar i Sverige är försäkrad för följande förmåner:

[...] 7. närståendepenning, [...]

Det betyder att vårdaren ska vara försäkrad för arbetsbaserade förmåner för att ha rätt till närståendepenning.

4.1.2 Den närståendes försäkring

47 kap. 3 § SFB

En försäkrad som vårdar en närstående som är svårt sjuk har rätt till närståendepenning [...], om

1. den sjuke är försäkrad enligt någon bestämmelse i 4–7 kap. [...]
-

Det betyder att den närstående ska vara försäkrad antingen för en bosättningsbaserad eller en arbetsbaserad förmån.

Att det räcker att vara försäkrad för någon förmån innebär att den närstående är försäkrad i Sverige genom att bo här även om hen är försäkrad för arbete i ett annat EU/EES-land.

4.1.3 Gränsöverskridande situationer

Närståendepenning ingår i sakområdet för Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004.

Närståendepenning ingår även i vissa avtal om social trygghet som Sverige har med andra länder. En förteckning över dessa avtal finns på Försäkringskassans intranät.

Även andra bestämmelser än de i SFB kan därför påverka om vårdaren eller den som vårdas ska anses vara försäkrade i Sverige.

4.2 Vårdaren ska ”ge vård”

47 kap. 3 § SFB

En försäkrad som vårdar en närstående som är svårt sjuk har rätt till närståendepenning för tid då han eller hon avstår från förvärvsarbete i samband med vården...

För att ha rätt till närståendepenning måste vårdaren ”ge vård”. Men vård i det här sammanhanget betyder inte traditionell sjukvård. Det framgår av förarbetena. Vården ska i stället främst bestå av tillsyn och omvårdnad. Det innebär att villkoret om att ge vård anses uppfyllt redan genom samvaron mellan vårdaren och den sjuke. Det räknas som vård även om samvaron bryts för en kortare tid till exempel, när vårdaren utträtt är ärenden åt den sjuke. (Prop. 1987/88:176, s. 115)

Det spelar ingen roll om vården ges hemma, på sjukhus eller vid någon annan institution (prop. 1991/92:106 s. 17).

Det är främst kommunens och regionens ansvar att ge den service och vård som den sjuke behöver. Den vård som ger rätt till närståendepenning är frivillig och ska ses som ett komplement till samhällets insatser. (Prop. 1987/88:176 s. 99)

Det är därför inget hinder att samhället ställer vårdpersonal till förfogande för samma tid som någon får närståendepenning för att finnas till hands för den sjuke. Sjukvård och hjälp från hemtjänsten är ofta nödvändig vid sidan av detta. (Prop. 1987/88:176 s. 115)

I vården ingår också resor tillsammans med den sjuke i samband med vården, för till exempel läkarbesök eller inläggning på sjukhus (prop. 1987/88:176, s. 100).

4.3 Den närstående ska vara ”svårt sjuk”

47 kap. 3 § SFB

En försäkrad som vårdar en närstående som är svårt sjuk har rätt till närståendepenning [...]

För att närståendepenning ska kunna beviljas måste den närstående vara svårt sjuk. Med svårt sjuk menas att det ska finnas ett omedelbart överhängande livshot eller ett allvarligt överlevnadshot på någon tids sikt. Det kan också beskrivas som att hälsotillståndet är så nedsatt att det finns ett påtagligt hot mot personens liv. Detta

utesluter dock inte fall där det finns hopp om att hälsotillståndet förbättras. Inte heller utesluter det fall där sjukdomstillståndet först efter någon tid kan förväntas gå in i ett akut skede (prop. 1987/88:176 s. 100 och 114–115).

Det är inte bara sjukdomens art som har betydelse för bedömningen av om personen är svårt sjuk, utan även övriga omständigheter kring sjukdomsfallet. Det betyder att även personens individuella förutsättningar ska vägas med. Exempelvis kan det vara fråga om att hen har flera sjukdomar som tillsammans ger upphov till ett svårt sjukdomstillstånd. Det kan också vara så att en sjukdom som hade fått ett lindrigt förlopp om den drabbat en yngre och i övrigt frisk person, blir livshotande för en äldre eller redan tidigare sjuklig person (prop. 1987/88:176 s. 100 och 114).

Man behöver alltså göra en individuell bedömning och utreda omständigheterna i det enskilda ärendet. Det går därför inte att göra någon lista över sjukdomstillstånd som ger rätt till närståendepenning.

Även psykiska sjukdomar kan leda till att en person ska bedömas vara svårt sjuk. Det avgörande är om sjukdomstillståndet innebär ett påtagligt hot mot den sjukes liv. Bedömningen ska alltså göras på samma sätt oavsett om det är fråga om en fysisk eller psykisk sjukdom

4.3.1 Svårt sjukt barn

Närståendepenning kan också beviljas när en närstående vårdar ett *svårt sjukt barn*.

Föräldrar till ett *allvarligt sjukt barn* som inte fyllt 18 år kan få tillfällig föräldrapenning (13 kap. 30 § SFB).

Kriteriet för allvarligt sjuk är inte lika högt som för svårt sjuk. Därför är det oftast lättare och mer fördelaktigt för föräldrarna att få tillfällig föräldrapenning än att få närståendepenning. Tillfällig föräldrapenning i den här situationen kan också betalas ut i ett obegränsat antal dagar, medan närståendepenning betalas ut för högst 100 dagar. Dessutom kan tillfällig föräldrapenning betalas ut till båda föräldrarna för samma barn och samma tid. (13 kap. 3 och 31 §§ SFB)

När båda föräldrarna får tillfällig föräldrapenning för att vårda ett svårt sjukt barn kan en tredje person få närståendepenning för att vårda samma barn för samma tid så länge kriterierna för närståendepenning är uppfyllda.

För mer information om tillfällig föräldrapenning för allvarligt sjukt barn, se vägledning (2001:6) *Tillfällig föräldrapenning*.

4.4 Särskilda regler för vissa hiv-smittade

För vissa personer med hiv finns särskilda regler avseende definitionen av svårt sjuk och hur länge närståendepenning kan betalas ut.

Dessa hiv-smittade personer räknas som svårt sjuka utan att någon bedömning behöver göras:

- Den som fått infektion av hiv genom smitta vid användning av blod eller blodprodukter vid behandling inom den svenska hälso- och sjukvården.
- Den som har smittats med hiv genom sin nuvarande eller före detta make, maka, sambo eller registrerade partner i de fall hen blivit smittad genom blod eller blodprodukter vid behandling inom den svenska hälso- och sjukvården. Smittan ska ha ägt rum innan maken, maken, sambon eller partnern fått kännedom om sin smitta. (47 kap. 4 § SFB)

Något krav på sjukdomens svårighetsgrad behöver inte ställas i dessa fall (prop. 1992/93:178 om vissa socialförsäkringsfrågor s. 29).

Vid vård av en närstående som har fått infektion av hiv genom smitta av blod eller blodprodukter inom den svenska hälso- och sjukvården lämnas närståendepenning för högst 240 dagar sammanlagt (47 kap. 9 § SFB).

4.5 Vårdaren ska avstå från förvärvsarbete

En vårdare som är anställd, egenföretagare eller uppdragstagare måste avstå från förvärvsarbete i samband med vården för att ha rätt till närståendepenning (47 kap. 3 § SFB).

En vårdare som är arbetslös och på grund av vård av en närstående avstår från a-kassa ska anses avstå från förvärvsarbete enligt 47 kap. 3 § SFB. Läs mer i avsnitt 5.5 vad som krävs för att anses avstå från a-kassa.

En vårdare som är föräldraledig, har ansökt om minst en fjärdedels föräldrapenning och tar tillbaka sin ansökan om föräldrapenning för de dagar hen avser att vårda en närstående ska anses avstå från förvärvsarbete enligt 47 kap. 3 § SFB. Det gäller även om hen är arbetslös. Läs mer i avsnitt 5.6 vad som krävs för att anses avstå från föräldrapenning.

4.6 Vården ska ges i Sverige eller ett annat EU/EES-land eller Storbritannien

En förutsättning för att ha rätt till närståendepenning är att vården ges i Sverige (47 kap. 3 § SFB). Högsta förvaltningsdomstolen har dock i två domar från 2010 funnit att närståendepenning även kan beviljas om vården sker i ett annat EU/EES-land.

Högsta förvaltningsdomstolen har i dessa två domar avgjort att rätten till ersättning för vård av en svårt sjuk närstående ska prövas utan villkoret att vården ska ges i Sverige. Högsta förvaltningsdomstolen anser att närståendepenningen tveklöst uppfyller de allmänna förutsättningarna för att vara en social trygghetsförmån enligt förordning 1408/71 (numera förordning 883/2004). (RÅ 2010 not. 57 och RÅ 2010 ref. 52 eller mål nr 3699-08 och 1201-09)

Den som vårdar en svårt sjuk person i ett annat EU/EES-land kan alltså beviljas närståendepenning. Det framgår också av EG-förordning 883/2004 som fastställer att en person som är försäkrad i Sverige och som beger sig till ett annat medlemsland för att få vård där kan ha rätt till kontantförmåner som betalas ut enligt svenska bestämmelser. Närståendepenning är en kontantförmån i förordningens mening.

I samband med att Storbritannien lämnade EU så upprättades ett handels- och samarbetsavtal mellan EU:s medlemsländer och Storbritannien. Avtalet innehåller ett protokoll om samordning av sociala trygghetssystem (samordningsprotokollet). Enligt avtalet kan närståendepenning beviljas om vårdaren är försäkrad för arbetsbaserade förmåner och den som vårdas är försäkrad för bosättningsbaserade och/eller arbetsbaserade förmåner i Sverige.

4.7 Vårdaren ska vara ”närstående” till den som är sjuk

Den som vårdar en svårt sjuk person ska vara närstående till den sjuke för att kunna beviljas närståendepenning.

Den närstående behöver inte vara en anhörig. Det kan vara en vän eller granne som är beredd att avstå från sitt förvärvsarbete för att under en viss tid vårda någon som är svårt sjuk. Normalt sett behöver det inte utredas om den som vill vårda en svårt sjuk person kan räknas som närstående eller inte. (Prop. 1987/88:176, s. 100 och 115).

4.8 Flera personer kan vårda, men inte samtidigt

47 kap. 6§ SFB

Närståendepenning för vård av en person får inte lämnas till flera vårdare för samma tid.

Däremot kan antalet dagar med närståendepenning delas mellan flera vårdare, som turas om med vården och får närståendepenning för olika dagar och för olika delar av samma dag (prop. 1987/88:176, s. 117).

Två vårdare kan i vissa fall få närståendepenning utbetald för samma tid. Det kan vara när den ena vårdaren har vårdat den närstående under natten och behöver vara ledig från sitt arbete dagen efter för att få sin dygnsvila. Den andra vårdaren vårdar samma närstående kommande dag, och avstår då alltså också från förvärvsarbete den dagen. I sådana fall har vården getts vid två olika tillfällen, även om vårdarna avstår från förvärvsarbete samma tid och närståendepenning betalas ut för samma dag. Två dagar räknas av från det totala antal dagar som den som är sjuk har rätt till.

För information om dygnsvila se avsnitt 5.4.

4.9 Förmånstiden

47 kap. 10 § SFB

Vid beräkning av antalet dagar med rätt till ersättning gäller följande:

- En dag med hel närståendepenning motsvarar en dag.
 - En dag med tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels närståendepenning motsvarar tre fjärdedelar, hälften respektive en fjärdedel av en dag.
-

Närståendepenning kan betalas ut för högst 100 dagar sammanlagt för den person som vårdas (47 kap. 8 § SFB).

Dagarna är knutna till den som vårdas, inte till den eller dem som närståendepenningen betalas ut till (1987/88:176 s. 97).

Ersättningen betalas ut från och med den första vårddagen (47 kap. 8 och 9 §§ SFB).

Det finns särskilda regler som gäller antalet dagar för vissa hiv-smittade, se avsnitt 4.4..

5 Att avstå från förvärvsarbete i olika situationer

Det här kapitlet handlar om

- hur man avgör om en vårdare anses avstå från förvärvsarbete
- vad som gäller för en vårdare som har sjukersättning och steglös avräkning.

5.1 Anställda

För att ha rätt till ersättning ska vårdaren avstå från sitt förvärvsarbete för att vårda den som är sjuk. Det innebär att ersättning kan beviljas för de dagar som vårdaren är med den sjuke istället för att arbeta. Har hen semester så kan den dock enligt semesterlagen (1977:480) bytas ut mot ledighet för vård av närstående.

5.2 Anställd av kommun eller region för att vårda en närstående

Kommuner eller regioner ger ibland olika former av stöd för vård som en svårt sjuk får av en närstående. Ibland utformas stödet så att den närstående anställs för att vårda den svårt sjuke. Den som har en sådan anställning kan inte anses avstå från förvärvsarbete under den tid när hen i anställningen vårdar den svårt sjuke. Hen har då inte rätt till närståendepenning. (Prop. 1987/88:176, s.116)

Om den som är sjuk blir inskriven på sjukhus beror rätten till närståendepenning på hur anställningsvillkor ser ut. Om villkoren är sådana att den som vårdar anses avstå från sitt förvärvsarbete för att vårda den som är sjuk under tiden som hen vårdas på sjukhus, så kan vårdaren ha rätt till närståendepenning.

Om det däremot är så att anställningsvillkoren innebär att det inte finns något förvärvsarbete att avstå från när den närstående vårdas på sjukhus, har vårdaren inte rätt till närståendepenning.

5.3 Lärare

Lärare som har tjänstgöringsfri tid under skollov, det vill säga är lediga från sitt arbete med bibehållen lön, kan inte få närståendepenning under dessa lov. Det beror på att de inte anses avstå från förvärvsarbete då (47 kap. 3 § SFB). Den tjänstgöringsfria tiden vid lov anses vara inarbetad under resten av året. (Prop. 1987/88:176, s.116)

5.4 Dygnsvila

Den som vårdar en närstående kan få närståendepenning när hen avstår från förvärvsarbete för att få sin dygnsvila. Behovet av dygnsvila kan finnas såväl före som efter ett skift eller arbetspass (FKAR 2010:22).

Den som ska vårda en närstående kommande natt kan få närståendepenning för samma dag när hen avstår från förvärvsarbete för att få sin dygnsvila. Detsamma gäller när någon vårdar en närstående under natten och skulle ha arbetat följande dag.

Om en närstående har avlidit under natten, kan vårdaren få närståendepenning dagen efter dödsfallet för att kunna få sin dygnsvila.

5.5 Arbetslösa

En arbetslös som avstår från a-kassa för att vårda en närstående ska anses avstå från förvärvsarbete enligt 47 kap. 3 § SFB.

Den som är arbetslös har rätt till a-kassa enligt de villkor som anges i lag (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring. Eftersom rätten till närståendepenning förutsätter att vårdaren får en inkomstförlust krävs det att den arbetslösa personen går miste om a-kassa när hen vårdar sin närstående.

A-kassan är inte konstruerad med närståendepenningens fyra nivåer, utan är i stället en dagpenning som normalt beräknas utifrån den arbetslösa personens dagsförtjänst och normalarbetstid (25 § andra stycket lagen [1997:238] om arbetslöshetsförsäkring). Däremot kan den som är arbetslös på deltid få a-kassa på deltid. A-kassaberäknas då enligt en särskild omräkningstabell (9 § förordning [1997:835] om arbetslöshetsförsäkring).

Eftersom a-kassan inte har fyra nivåer går det inte att kräva att den som är arbetslös ska avstå från a-kassa med en fjärdedel för att få en fjärdedels närståendepenning osv. För att undvika överkompensation är utgångspunkten därför att den som är arbetslös och ansöker om närståendepenning ska avstå helt från a-kassa. Då ska också hel närståendepenning beviljas, under förutsättning att hen vårdar sin närstående på heltid.

En arbetslös kan ha a-kassa på deltid samtidigt som hen arbetar på deltid. Om hen fortsätter att arbeta på deltid men avstår helt från a-kassa för att vårda en närstående, bör närståendepenning beviljas i den omfattning som närmast motsvarar den tid hen inte arbetar.

Om den som är arbetslös har ansökt om närståendepenning på deltid, exempelvis för att hen inte ska vårda sin närstående hela dagen, finns inget hinder att bevilja närståendepenning på deltid enligt ansökan trots att den försäkrade helt avstått från a-kassa.

Det finns också arbetslösa som har aktivitetsstöd, utvecklingsersättning eller etableringsersättning för att de deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program. De har rätt att behålla sin ersättning när de vårdar en närstående, vilket innebär att de inte kan få närståendepenning (4 kap. 1 § förordning [2017:819] om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser).

Läs mer

Läs mer om villkoren för närståendepenning till arbetslösa i Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (FKRS 2023:04).

Vem räknas som arbetslös?

Om en vårdares förvärsarbete upphör under perioden med närståendepenning betraktas hen som arbetslös. Närståendepenningen ska då begränsas till arbetslöshetstaket, se avsnitt 6.3.4. Det gäller även för egenföretagare.

Läs mer

Läs mer om när en egenföretagare ska betraktas som arbetslös i vägledning (2004:5) *Sjukpenninggrundande inkomst och årsarbetstid* om egenföretagare och deras verksamhet.

En vårdare som har en intermitterant anställning (så kallad dag-för-dag-anställning eller behovsanställning) betraktas som arbetslös när hen inte längre har några arbetspass inbokade.

Läs mer

Läs mer om när en försäkrad ska ses som arbetslös vid tillämpning av arbetslöshetstaket i vägledning (2015:1)

5.5.1 Metodstöd – Avstå från a-kassa

För att säkerställa att den sökande har avstått från a-kassa behöver du göra en kontroll.

Kontrollen gör du i Hapo, fråga AF/A-kassa. Ange den första till och med den sista anspråksdagen som angetts i ansökan om närståendepenning.

Kontrollera att den sökande har dagar med a-kassa kvar för den period som ansökan gäller. Om det finns dagar kvar med a-kassa för perioden bedöms kriteriet *avstår från förvärvsarbete* uppfyllt.

Om den sökande inte tillhör någon a-kassa, inte är berättigad till a-kassa eller inte har kvar några dagar med a-kassa så är kriteriet *avstår från förvärvsarbete* inte uppfyllt.

5.6 Föräldraledig

En föräldraledig som har ansökt om minst en fjärdedels föräldrapenning och som tar tillbaka sin ansökan om föräldrapenning för de dagar hen avser att vårda en närstående, ska anses avstå från förvärvsarbete enligt 47 kap. 3 § SFB. Det gäller även om hen är arbetslös.

En föräldraledig som har ett förvärvsarbete som hen är föräldraledig från bör därför anses avstå från arbete när hen vårdar en närstående i stället för att vårda barn. Arbetslösa och föräldralediga kan alltså avstå från förvärvsarbete enligt 47 kap. 3 § SFB.

Kravet på inkomstförlust för att få närståendepenning innebär att den som är föräldraledig ska visa att hen skulle ha fått föräldrapenning om hen inte hade vårdat sin närstående. Annars har vården av den närstående inte lett till någon inkomstförlust hos hen.

Försäkringskassan hanterar ansökningar om närståendepenning och föräldrapenning på olika sätt. En ansökan om föräldrapenning görs i allmänhet innan personen ska vårda barnet, medan en ansökan om närståendepenning görs efter att personen har vårdat sin närstående. Skulle det vara så att personen redan har fått föräldrapenning utbetald, så kan hen inte få närståendepenning för samma tid i efterhand (47 kap. 17 § SFB).

En föräldraledig måste ta tillbaka sin ansökan om föräldrapenning för de dagar då hen ska vårda sin närstående för att kunna beviljas närståendepenning. Även i den här situationen gäller att föräldrapenning som väl har betalats ut för en viss dag kan inte ersättas med närståendepenning för samma dag (47 kap. 17 § SFB).

Om den föräldralediga inte har föräldrapenningdagar kvar att ta ut, kan hen inte anses avstå från förvärvsarbete för att vårda en närstående. Om hen inte har ansökt om föräldrapenning så räknas det inte som att hen har avstått från förvärvsarbete enligt 47 kap. 3 § SFB.

Det saknar betydelse vilken typ av föräldrapenning (sjukpenningnivå, grundnivå eller lägstanivå) som den föräldralediga avstår från.

Föräldrapenning beviljas som hel, tre fjärdedels, halv, en fjärdedels och en åttondels förmån (12 kap. 9 § SFB). Närståendepenning kan beviljas i samma omfattning förutom

en åttondels omfattning (47 kap. 11 § SFB). Därför måste den försäkrade avstå minst en fjärdedels föräldrapenning för att anses avstå från förvärsarbete enligt 47 kap. 3 § SFB.

Läs mer

Läs mer om villkoren för närståendepenning till föräldralediga i Försäkringskassans rättsliga ställningstagande (FKRS 2023:04).

5.6.1 Metodstöd – Avstå från föräldrapenning

För att säkerställa att den som ansöker om närståendepenning har avstått från föräldrapenning behöver du göra en kontroll. Det gör du genom att kontrollera serviceåtgärder, pågående och avslutat föräldrapenningärende. Det saknar betydelse vilken typ av föräldrapenning (sjukpenningnivå, grundnivå eller lägstanivå) som den försäkrade avstått ifrån.

Om den sökande tidigare har ansökt om föräldrapenning för den period som ansökan om närståendepenning gäller, har dagar med föräldrapenning kvar för anspråket och därefter tagit tillbaka ansökan, är kriteriet *avstår från förvärsarbete* uppfyllt.

Om den sökande inte ansökt om föräldrapenning innan ansökan om närståendepenning kommit in så är kriteriet *avstår från förvärsarbete* inte uppfyllt.

Om den sökande inte har dagar kvar eller om hen redan har fått föräldrapenning utbetalad för samma period som ansökan om närståendepenning avser så är kriteriet *avstår från förvärsarbete* inte uppfyllt.

Läs mer

Läs mer om hur du kontrollerar att det finns dagar med föräldrapenning kvar i *Användarhandledning för föräldrapenning*

I de fall den sökande har rätt till både föräldrapenning och närståendepenning hänvisas till avsnitt 7.1.1.

5.7 Sjukersättning och steglös avräkning

Hel sjukersättning

Den inkomst som en person med sjukersättning får när hen arbetar enligt reglerna om steglös avräkning är inte sjukpenninggrundande (25 kap. 24 § SFB).

Det innebär att den som har hel sjukersättning och arbetar enligt reglerna om steglös avräkning kan inte få närståendepenning, eftersom de inte har någon SGI som närståendepenning kan beräknas och betalas ut på. (Prop. 2008/09:6 Ledighetsrätt för personer som arbetar med stöd av särskilda regler om sjukpenning, m.m. s. 25)

Partiell sjukersättning

Den som arbetar deltid med steglös avräkning parallellt med ett förvärsarbete där inkomsten är sjukpenninggrundande kan få närståendepenning. Det grundar sig på att hen då har en SGI. (Prop. 2008/09:6 s. 24 och 25).

6 Beräkning av närståendepenning

Det här kapitlet handlar om hur beräkning ska göras för olika grupper av sökande och på vilket underlag den görs.

6.1 Förmånsnivåer

47 kap. 11 § SFB

Närståendepenning lämnas enligt följande förmånsnivåer:

1. Hel närståendepenning lämnas för dag när en vårdare helt avstått från förvärvsarbete.
 2. Tre fjärdedels närståendepenning lämnas för dag när en vårdare förvärvsarbetat högst en fjärdedel av den tid han eller hon annars skulle ha arbetat.
 3. Halv närståendepenning lämnas för dag när en vårdare förvärvsarbetat högst hälften av den tid han eller hon annars skulle ha arbetat.
 4. En fjärdedels närståendepenning lämnas för dag när en vårdare förvärvsarbetat högst tre fjärdedelar av den tid han eller hon annars skulle ha arbetat.
-

Det innebär att närståendepenning kan beviljas för den del av den ordinarie arbetstiden som vårdaren behöver avstå från sitt förvärvsarbete.

Partiell sjukersättning och steglös avräkning

47 kap. 12 § SFB

Vid tillämpningen av 11 § ska som förvärvsarbete inte betraktas sådant förvärvsarbete som utförs under tid då vårdaren förvärvsarbetar med stöd av 37 kap. 3 §.

Om det inte går att avgöra under vilken tid vårdaren avstår från förvärvsarbete ska frånvaron i första hand anses som frånvaro från sådant förvärvsarbete som avses i 37 kap. 3 §.

Det innebär att den tid som vårdaren arbetar med steglös avräkning inte ska ingå när Försäkringskassan bedömer i vilken omfattning hen avstår från förvärvsarbete. Om det inte går att avgöra om det handlar om förvärvsarbete som utförs med steglös avräkning eller inte ska vårdaren i första hand anses avstå från arbete med steglös avräkning.

6.2 Grundläggande bestämmelser för beräkning av närståendepenning

47 kap. 14 § SSFB

Närståendepenning lämnas med ett belopp som motsvarar vårdarens sjukpenning på normalnivån enligt 28 kap. med de avvikelser som följer av 15 och 16 §§.

Närståendepenning beräknas på samma sätt som sjukpenning och det finns två olika beräkningsmetoder.

28 kap. 2 § SFB

Sjukpenning lämnas som

- Kalenderdagsberäknad sjukpenning, eller
 - Arbetstidsberäknad sjukpenning
-

I vilka situationer som närståendepenningen ska kalenderdagsberäknas respektive arbetstidsberäknas kan du läsa om i avsnitt 6.2.1.

28 kap. 16 § SFB

Om antalet timmar eller det sammanlagda antalet timmar enligt 13–15 §§ inte uppgår till ett helt timal, ska avrundning göras till närmaste helt timal, varvid halv timme avrundas uppåt.

Sjukpenning avrundas till närmaste hela krontal, varvid 50 öre avrundas uppåt.

Det innebär att både timmar och sjukpenningbelopp ska avrundas om det inte uppgår till hela timal eller krontal vid arbetstidsberäknad ersättning

6.2.1 När ska ersättningen arbetstidsberäknas respektive kalenderdagsberäknas?

Det finns bestämmelser om när närståendepenning ska arbetstidsberäknas respektive kalenderdagsberäknas.

47 kap. 15 § SFB

Närståendepenning ska arbetstidsberäknas enligt 28 kap. 12–18 §§ för hela den tid som förmånen avser när ersättning lämnas på grundval av sjukpenninggrundande inkomst av anställning. Detta gäller dock inte i fall som avses i 6 § samma kapitel, då närståendepenning i stället ska kalenderdagsberäknas enligt 10 och 11 §§ i det kapitlet. Vad som föreskrivs i 28 kap. 6 § tredje stycket om när kalenderdagsberäknad sjukpenning lämnas till en arbetslös försäkrad under de första 14 dagarna i en sjukperiod, tillämpas i fråga om närståendepenning för hela den tid som förmånen avser.

I dessa situationer ska närståendepenning arbetstidsberäknas

När vårdaren är anställd ska närståendepenningen arbetstidsberäknas för hela den tid som hen får närståendepenning.

I dessa situationer ska närståendepenning kalenderdagsberäknas

Närståendepenningen ska alltid kalenderdagsberäknas när vårdaren

- är helt eller delvis arbetslös
- får närståendepenning för tid då hen annars skulle ha fått graviditetspenning, föräldrapenning eller rehabiliteringspenning
- är egenföretagare och har SGI enbart av annat förvärvsarbete (28 kap. 6 § första stycket SFB).

Om vårdarens SGI baseras på både anställning och arbete som egenföretagare eller uppdragstagare, ska närståendepenningen arbetstidsberäknas när hen avstår från arbete i sin anställning, och kalenderdagsberäknas när hen avstår från sitt arbete som egenföretagare eller uppdragstagare. (47 kap. 14 § och 28 kap. 5 § andra stycket SFB)

Läs mer

Läs mer om beräkning i vägledning (2015:1) *Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning*

6.3 Beräkningsunderlag

6.3.1 Allmänna bestämmelser

Närståendepenning beräknas på ett underlag som motsvarar 80 procent av vårdarens SGI sedan denna har multiplicerats med talet 0,97 (47 kap. 14 § och 28 kap. 7 § SFB).

6.3.2 Beräkningsunderlag vid sjuklön

Om en arbetsgivare ska svara för sjuklön samma dag som närståendepenning betalas ut, ska närståendepenningens storlek beräknas på en SGI som inte omfattar anställningsförmåner från den arbetsgivaren. Årsarbetstiden beräknas på antal timmar i förvärvsarbete hos arbetsgivare som inte ska svara för sjuklön. (47 kap. 14 § och 28 kap. 8 § SFB)

Läs mer

Läs mer om beräkningsunderlag vid sjuklön i vägledning (2015:1) *Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning*

6.3.3 Beräkning för familjehemsförälder

28 kap. 9 § SFB

För en familjehemsförälder som får ersättning för vården för tid då sjukpenning kommer i fråga, ska sjukpenningens storlek och årsarbetstiden beräknas på en sjukpenninggrundande inkomst respektive ett beräknat antal timmar i förvärvsarbete som inte omfattar ersättningen.

För den som får ersättning för att vara familjehemsförälder för tid när hen också har rätt till närståendepenning gäller samma regler som för sjukpenning. Det innebär att närståendepenningen ska beräknas på en SGI som inte omfattar ersättningen för att vara familjehemsförälder. På samma sätt beräknas årsarbetstiden utifrån det antal timmar som vårdaren förvärvsarbetar utöver uppdraget som familjehemsförälder.

Om föräldrahemsföräldern inte längre får familjehemsersättning, exempelvis för att uppdraget upphört, ska närståendepenningen i stället beräknas utifrån hela den fastställda SGI:n.

Läs mer

Läs mer om beräkningsunderlag för familjehemsförälder i vägledning (2015:1) *Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning*

6.3.4 Kalenderdagsberäknad närståendepenning

Kalenderdagsberäknad närståendepenning kan betalas ut för alla dagar i veckan, oavsett om vårdaren skulle ha arbetat eller inte (28 kap. 3 § SFB). Den kan dock bara betalas ut för de dagar som hen har vårdat den närstående (47 kap. 3 § SFB).

Hur kalenderdagsberäkning av närståendepenning ska göras framgår av 28 kap. 10 och 11 §§ SFB. Det innebär att närståendepenning som betalas ut till en arbetslös vårdare omfattas av samma tak som gäller för sjukpenning. Hel närståendepenning kan betalas ut med högst 543 kronor om dagen.

För en vårdare som är delvis arbetslös behöver *andelen* arbetslöshet beräknas för att arbetslöshetstaket ska kunna tillämpas.

Eftersom det inte framgår av lag eller förarbeten hur beräkningen ska göras när en försäkrad är delvis arbetslös har Försäkringskassan reglerat detta i Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2008:8) om beräkning av sjukpenning och rehabiliteringspenning för delvis arbetslösa. Denna föreskrift gäller även vid beräkning av närståendepenning för delvis arbetslösa.

1 § Försäkringskassans föreskrifter FKFS 2008:8

1 § För försäkrad som är delvis arbetslös och som även skulle haft inkomst så som arbetstagare i allmän eller enskild tjänst eller inkomst av annat förvärvsarbete för samma tid som han eller hon begär sjukpenning gäller, vid beräkningen enligt 28 kap. 10 och 11 §§ socialförsäkringsbalken av till vilken del en försäkrad är att anse som arbetslös

1. Att inkomsten av förvärvsarbetet ska divideras med den försäkrades fastställda sjukpenninggrundande inkomst enligt 24–26 kap. socialförsäkringsbalken och
2. Att denna inkomst högst får motsvara den högsta sjukpenninggrundande inkomsten enligt 25 kap. 5 § socialförsäkringsbalken.

Den försäkrades aktuella inkomst av arbete (upp till SGI-taket) ska divideras med hens SGI. Resultatet av beräkningen är den procentandel som den försäkrade är att anse som anställd. Övrig tid ska hen anses som arbetslös.

6.3.5 Arbetstidsberäknad närståendepenning

Arbetstidsberäknad närståendepenning betalas bara ut för timmar eller dagar när vårdaren skulle ha arbetat. (28 kap. 3 § SFB). Hur arbetstidsberäkning av närståendepenning ska göras framgår av 28 kap. 12–18 §§ SFB.

Läs mer

För utförlig förklaring av hur beloppet för arbetstidsberäknad ersättning räknas fram se vägledning (2015:1) *Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning*. Där framgår även de speciella regler som gäller vid skiftarbete.

6.3.6 Jourtid

Jourtid som inte kräver någon form av arbetsprestation ska inte räknas som arbetstid. Det innebär att närståendepenning normalt inte kan betalas för sådan tid som vårdaren skulle haft jour (RÅ 2002 ref. 48)

Läs mer

Läs mer om jourtid i vägledning (2015:1) *Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning*.

7 Samordning med utbetalning av andra förmåner

Det här kapitlet handlar om samordning av närståendepenning med andra ersättningar som vårdaren får samtidigt.

28 kap 19 § SFB

Om den försäkrade får lön av arbetsgivaren under sjukdom för samma tid som sjukpenningen avser, ska sjukpenningen minskas med det belopp som lönen under sjukdomen överstiger 10 procent av vad den försäkrade skulle ha fått i lön om han eller hon hade arbetat.

Till den del som lönen under sjukdom lämnas i förhållande till lön i arbete som för år räknat överstiger den högsta sjukpenninggrundade inkomst som kan beräknas enligt 25 kap. 5 § andra stycket, ska minskning dock endast göras med belopp som överstiger

1. 90 procent av lönen av arbete i fråga om sjukpenning på normalnivån, och
 2. 85 procent av lönen i arbete i fråga om sjukpenning på fortsättningsnivån.
-

Minskingsregeln för närståendepenning är densamma som för sjukpenning på normalnivå. I vägledningen (2015:1) *Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning* beskrivs denna regel utförligare. Där finns också exempel som visar hur minskningen ska beräknas.

7.1 Samordning med andra förmåner

47 kap. 17 § SFB

Närståendepenning lämnas inte i den utsträckning som vårdaren för samma tid får

1. föräldrapenningförmåner,
 2. sjuklön eller sådan ersättning från Försäkringskassan som avses i 20 § lagen (1991:1047) om sjuklön,
 3. sjukpenning
 4. rehabiliteringspenning, eller
 5. ersättning som motsvarar sjukpenning enligt någon annan författning eller på grund av regeringens beslut i ett särskilt fall.
-

Närståendepenning kan dock betalas ut om den avser en annan tid än den andra förmånen. Det innebär att närståendepenning kan betalas ut för en del av en dag medan till exempel tillfällig föräldrapenning kan betalas ut för en annan del av samma dag.

Regeln om sammanträffande av förmåner vid retroaktiv utbetalning beskrivs i avsnitt 7.2.

7.1.1 Ingen skyldighet att retroaktivt byta ut föräldrapenning till närståendepenning

När en vårdare har fått föräldrapenning utbetald, så har Försäkringskassan ingen skyldighet att låta hen retroaktivt byta ut föräldrapenningen mot närståendepenning trots att villkoren för rätten till närståendepenning för samma tid varit uppfyllda.

JO har uttalat att även om Försäkringskassan inte är skyldiga att bevilja en sådan begäran så finns det heller inget rättsligt hinder mot att göra det. JO anser dock att med hänsyn till framför allt socialförsäkringssystemets komplexitet, det stora antal ärenden Försäkringskassan har att hantera och vikten av att alla behandlas lika, bör Försäkringskassan inte som rutin bevilja en begäran om att retroaktivt få byta ut en förmån. (JO-beslut diarienummer 5813-2012, JO-nytt)

Det kan dock finnas speciella, oförutsedda, undantagsfall när en sådan begäran kan beviljas för förfluten tid. Det måste då stå helt klart att ett beviljande inte får några som helst negativa konsekvenser för andra, samhället eller tredje part.

7.1.2 Närståendepenning och partiell sjukpenning

När någon ansöker om sjukpenning så är grundprincipen att bedömningen av arbetsförmågan ska göras dag för dag. Om personen är deltidssjukskriven kan det dock bli aktuellt att göra avsteg från grundprincipen och i stället bedöma arbetsförmågan för en sammantagen period. Det kan bli aktuellt när personen inte reducerar arbetstiden varje dag eller arbetspass i motsvarande grad som hen är sjukskriven, utan i stället väljer att koncentrera arbetstiden till färre dagar. Det kan innebära att någon som är halvt sjukskriven kan arbeta helt varannan dag och vara helt frånvarande varannan dag. Hen har fortfarande rätt till halv sjukpenning varje dag.

Detta gör att den som vårdar en närstående och samtidigt är halvt sjukskriven endast kan få halv närståendepenning de dagar som hen avstår från förvärvsarbete. Det beror på att hen får sjukpenning för en del av dagen och närståendepenning inte kan betalas ut för samma tid som sjukpenning (47 kap. 3, 11 och 17 §§ SFB).

Läs mer om undantag från bedömningen av arbetsförmågans nedsättning i vägledning (2015:1) *Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning*.

7.2 Sammanträffande av förmåner vid retroaktiv utbetalning

107 kap. 2 § SFB

Om Försäkringskassan eller Pensionsmyndigheten har betalat ut en ersättning enligt denna balk till en försäkrad och någon av myndigheterna senare beviljar den försäkrade en annan ersättning enligt balken retroaktivt för samma tid som den tidigare utbetalade ersättningen avser gäller följande. Avdrag på den retroaktiva ersättningen ska göras med det belopp som överstiger vad som skulle ha betalats ut för perioden om beslut om båda ersättningarna hade fattats samtidigt.

Det som föreskrivs i första stycket gäller också när den först utbetalade ersättningen är

1. En sådan ersättning enligt någon annan författning som Försäkringskassan, Pensionsmyndigheten eller en arbetslöshetskassa fattar beslut om, eller
2. Omställningsstudiestöd som Centrala studiestödsnämnden fattar beslut om enligt lagen (2022:856) om omställningsstudiestöd. *Lag (2022:858)*.

Det betyder att man vid utbetalning av närståendepenning måste ta reda på om vårdaren har fått någon annan ersättning för samma tid och i så fall med vilket belopp.

Läs mer

Läs mer om sammanträffande av förmåner i vägledning (2005:1) *Utbetalning av förmåner, bidrag och ersättningar*.

7.3 Närståendepenning under tid för militärtjänstgöring, frihetsberövande m.m.

106 kap 12 § SFB

Sjukpenning lämnas inte för tid när den försäkrade

1. fullgör någon annan tjänstgöring enligt lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt än en grundutbildning som är längre än 60 dagar,
 2. är intagen i sådant hem som avses i 12 § lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga med stöd av 3 § samma lag,
 3. är häktad eller intagen i kriminalvårdsanstalt, eller
 4. i annat fall än som anges i 2 eller 3 av någon annan orsak än sjukdom tagits om hand på det allmännas bekostnad.
-

Bestämmelserna i 106 kap 12 § gäller även närståendepenning (106 kap. 22 § SFB)

Den som är häktad eller intagen på kriminalvårdsanstalt kan få närståendepenning om hen vistas utanför anstalten och skulle ha arbetat, under förutsättning att de övriga kriterierna för att få ersättning är uppfyllda. (106 kap. 14) SFB)

7.4 Utbyte vid kompensations- eller semesterledighet

En vårdare har rätt till närståendepenning för dagar då hen är kompensationsledig för att vårda någon som är svårt sjuk. En förutsättning är dock att ledigheten hos arbetsgivaren byts ut mot ledighet för att vårda en närstående (FKAR 2010:22).

Detsamma gäller vid semester. En vårdare kan byta ut sin semester mot ledighet för vård av närstående så länge hen uppfyller villkoren för rätten till närståendepenning. (15 § semesterlagen [1977:480]).

7.5 Aktivitetsstöd

En person som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program kan få aktivitetsstöd under den tid hen deltar i insatser i programmet. Det gäller även om deltagaren inte kan delta i sina insatser på grund av att hen vårdar en närstående under sådana förutsättningar som anges i 47 kap. 3, 4, 6, 8, 9 och 13 §§ SFB. (4 kap. 1 § tredje punkten förordning [2017:819] om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser). En person som deltar i ett arbetsmarknadspolitiskt program och som förvärvsarbetar vid sidan av programmet kan få närståendepenning som är beräknad enbart på inkomsten från arbete under programtiden, så kallad studietids-SGI

Läs mer

Läs mer om aktivitetsstöd vid vård av närstående i vägledning (2017:2) *Ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser*.

7.6 Studerande

7.6.1 Om den studerande behåller sin lön under studietiden

För en vårdare som studerar, men får behålla sin lön under studietiden, jämställs avstående från studierna med att avstå från förvärvsarbete under förutsättning att vårdaren går miste om lönen (47 kap. 13 § SFB). Det innebär att en vårdare som går miste om lön för att hen avstår från studier kan få närståendepenning.

7.6.2 Studerande med studiemedel eller utbildningsbidrag

En studerande som har studiemedel (studiebidrag och studielån) har rätt att behålla studiemedlen vid ledighet för närståendevård (3 kap. 32 d § studiestödsförordningen [2000:655]).

En studerande som har statligt utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning för personer med forskarexamen (KPUFU) kan få behålla bidraget vid vård av närstående (9 och 10 §§ förordning [2016:706] om utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå).

En studerande som förvärvsarbetar vid sidan av studierna kan få närståendepenning som är beräknad enbart på inkomsten under studietiden, studietids-SGI. Det gäller även vid ett studieuppehåll (47 kap. 16 § SFB).

Läs mer

Läs mer om beräkning av ersättning till studerande i vägledning (2015:1)
Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning

8 Rätt till ledighet för närståendevård

Det här kapitlet handlar om bestämmelserna om rätt till ledighet för närståendevård och ledighet för närståendevård vid arbete med steglös avräkning.

8.1 Rätt till ledighet

Bestämmelserna om rätt till ledighet för att vårda en närstående finns i lag (1988:1465) om ledighet för närståendevård (NVL)

3 § NVL

En arbetstagare har rätt till hel ledighet från sitt arbete under tid då han eller hon får hel närståendepenning enligt 47 kap Socialförsäkringsbalken och till förkortning av arbetstiden till en fjärdedel, till hälften eller till tre fjärdedelar under tid då han eller hon får tre fjärdedels, halv eller en fjärdedels ersättning.

Arbetstagaren kan själv avgöra hur ledigheten ska förläggas. Det gäller såväl veckodag som tidpunkt på dygnet. I begreppet "förkortning av arbetstiden" ligger normalt att förkortningen i princip tas ut dagligen, det vill säga sprids jämnt över arbetsveckans samtliga dagar. En arbetstagare kanske som regel väljer att lägga partiell ledighet till arbetsdagens början eller slut. Men om arbetstagaren skulle föredra en annan förläggning av arbetstidsförkortningen ska även det godtas. (Prop.1987/88:176 s. 119).

8.2 Vid arbete med steglös avräkning

Den som arbetar enligt reglerna om steglös avräkning har rätt till ledighet för att vårda en närstående som är svårt sjuk, trots att närståendepenning inte kan betalas ut för den tiden (3 § andra stycket NVL och prop. 2008/09:6 s. 15 och 16). Vårdaren kan inte beviljas närståendepenning eftersom inkomsten som hen får vid arbete enligt reglerna om steglös avräkning inte är sjukpenninggrundande (25 kap. 24 § SFB). För att närståendepenning ska kunna betalas ut måste vårdaren ha en SGI.

Läs mer

Läs mer om steglös avräkning i vägledning 2013:3) *Sjukersättning – beräkning, steglös avräkning m.m*

Källförteckning

Internationella överenskommelser om social trygghet

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Europaparlamentets och rådets förordning (EG) 987/2009 om tillämpningsbestämmelser till förordning (EG) nr 883/2004 om samordning av de sociala trygghetssystemen

Rådets förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen

Rådets förordning (EEG) nr 574/72 om tillämpning av förordning (EEG) nr 1408/71 om tillämpningen av systemen för social trygghet när anställda, egenföretagare eller deras familjemedlemmar flyttar inom gemenskapen.

Förenata nationernas konvention den 20 november 1989 om barnets rättigheter

Lagar

Socialförsäkringsbalken (2010:110)

Lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring Lagen (1994:1809) om totalförsvarsplikt

Lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga

Lagen (1988:1465) om ledighet för närståendevård

Semesterlagen (1977:480)

Föräldrabalken (1949:381)

Förordningar

Förordning (2017:819) om ersättning till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

Förordning (2016:706) om utbildningsbidrag för kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen för personer som har en examen på forskarnivå.

Studiestödsförordningen (2000:655)

Föreskrifter (FKFS/RFFS)

Försäkringskassans föreskrifter (FKFS 2010:31) om närståendepenning

RFV:s föreskrifter (RFFS:1998:5) om årsarbetstid m.m.

Försäkringskassans allmänna råd FKAR

Försäkringskassans allmänna råd (FKAR 2010:22) om närståendepenning

Propositioner

Prop. 2017/18:168 Stärkt försäkringsskydd för studerande och företagare

Prop. 2008/09:194 Vissa socialförsäkringsfrågor, m.m.

Prop. 2008/09:6 Ledighetsrätt för personer som arbetar med stöd av särskilda regler om sjukersättning, m.m.

Prop. 1993/94:100. Förslag till statsbudget för budgetåret 1994/95 Bilaga 6 Socialdepartementet

Prop. 1992/93:178 om vissa socialförsäkringsfrågor

Prop. 1991/92:106 Vissa socialförsäkringsfrågor

Prop. 1987/88:176 Äldreomsorgen inför 90-talet

Justitieombudsmannen

JO-beslut dnr 5813-2012, JO-Nytt.

Domar

Domar från Högsta förvaltningsdomstolen

HFD 2011 ref. 30

RÅ 2010 not. 57

RÅ 2010 ref. 52

Dom från Kammarrätten i Jönköping (KRNJ)

KRNJ 2965-16

Försäkringskassans vägledningar

Vägledning 2017:2 Ersättningar till deltagare i arbetsmarknadspolitiska insatser

Vägledning 2017:1 Övergripande bestämmelser i SFB, unionsrätten och internationella avtal

Vägledning 2015:1 Sjukpenning, rehabilitering och rehabiliteringsersättning

Vägledning 2013:3 Sjukersättning och aktivitetsersättning – Beräkning, steglös avräkning m.m.

Vägledning 2009:2 Aktivitetsstöd och utvecklingsersättning vid arbetsmarknadspolitiska program

Vägledning 2005:1 Utbetalning av förmåner, bidrag och ersättningar.

Vägledning 2004:7 Förvaltningsrätt i praktiken

Vägledning 2004:5 Sjukpenninggrundande inkomst – och årsarbetstid

Vägledning 2001:6 Tillfälligföräldrapenning

Vägledning 2001:7 Omprövning och överklagande av Försäkringskassans beslut